

رسالت گروه مامایی در مقطع کارشناسی

- تعریف رشته:

رشته مامایی از رشته های علوم پزشکی است که دانش آموختگان آن در سطح کارشناسی با ارائه خدمات بهداشت باروری و انجام مراقبتهای دوران بارداری، حین و بعد از زایمان، انجام مراقبتهای نوزادان و شیرخواران و ارائه آموزش و مشاوره سلامت جنسی و باروری به زنان در حدود وظایف تعیین شده، ترویج زایمان طبیعی و ایمن، تشخیص حالت غیر طبیعی در مادر، جنین یا نوزاد تازه متولد شده، انجام اقدامات اضطراری در حین بارداری یا زایمان و ارجاع به موقع موارد غیر طبیعی، در جهت تامین و ارتقای سلامت مادر و جنین- نوزاد و شیرخوار و کودک تلاش می کند.

- تاریخچه رشته مامایی در جهان و ایران:

بر اساس مستندات، هیپوکرات پزشک یونانی، برنامه آموزش مامایی را در قرن پنجم قبل از میلاد شروع کرد. سرنوس پزشک رومی در قرن دوم میلادی مشخصات یک مامای خوب را شامل نیاز به تحصیل و دسترسی به دانش مامایی را تعیین کرد. وی کتابی را نوشت که تا سال ۱۵۰۰ میلادی مورد استفاده بود. در سال ۱۴۵۲ میلادی آلمان اولین قانون در مورد مامایی در زمینه زایمان زنان را تصویب کرد. در کشورهای غربی که با مهاجرت دیگر اقوام تشکیل شده بود نظیر ایالات متحده، آمریکای لاتین و استرالیا، وجود ماماها برای این جوامع یک ضرورت محسوب می شدند و همراه مورد احترام بودند. آموزش مامایی در این جوامع به حدود ۲۰۰ سال قبل بر می گردد. در آمریکا در سالهای ۱۹۲۱ تا ۱۹۲۹ آموزش و صدور مجوز کار برای ماماها انجام شد و بتدریج آموزشکده های مامایی تاسیس شد.

قدمت رشته مامایی در ایران به شکل آموزش عالی پس از تحصیلات دبیرستانی، به بیش از یک قرن می رسد. اولین بار در سال ۱۲۹۸ مرحوم نصیرالدوله، وزیر فرهنگ، مدرسه فرانکو پرشین را به دارالمعلمیات تبدیل کرده و مقرر داشت که ده نفر از شاگردان این مدرسه هفته ای ۳ روز در بیمارستان زنان مشغول به قابلگی و درمان امراض شوند و این پایه آموزش مامایی به صورت علمی در ایران بود و به این ترتیب اولین آموزشگاه مامایی به نام "مدرسه قابلگی" با ده نفر شاگرد در بیمارستان زنان سابق شهر تهران تاسیس شد. کم کم پزشکانی با تخصص زنان و زایمان به ایران آمدند و به این فکر افتادند تا زمینه گسترش این فن به عنوان یکی از شاخه های علم پزشکی را فراهم آورند و این کار با همکاری دکتر صالح، بختیار و مصدق انجام و شالوده علمی این حرفه شد و اولین آموزشگاه عالی مامایی با اعطای مدرک معادل لیسانس به عنوان یکی از شعب مدرسه طب آغاز به کار نمود.

پس از گذشت ۱۰ سال اولین آموزشگاه عالی مامایی با دوره سه ساله معادل لیسانس بعنوان یکی از شعب مدرسه طب در سال ۱۳۰۸ آغاز بکار کرد. پس از تاسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ و دانشکده پزشکی آن در سال ۱۳۱۵، بیمارستان زنان به همراه آموزشگاه مامایی آن در سال ۱۳۱۹ ضمیمه دانشکده پزشکی شد از سال ۱۳۵۴ تا زمان انقلاب اسلامی، دوره های لیسانس مامایی در مراکز اصفهان، مشهد و دانشگاه شهید بهشتی گسترش یافت. در سالهای قبل از انقلاب علاوه بر لیسانس مامایی در بعضی از مراکز دوره های کاردانی مامایی و معادل لیسانس پرستاری مامایی وجود داشت. پس از پیروزی انقلاب و بازگشایی دانشگاهها بدنبال انقلاب فرهنگی دوره های کاردانی مامایی و کارشناسی ناپیوسته و سپس کارشناسی پیوسته مامایی در اکثر استانهای کشور تاسیس شد. همچنین از سال ۱۳۶۴ کارشناسی ارشد مامایی در دانشگاه تربیت مدرس و از سال ۱۳۷۰ در ۸ دانشگاه بزرگ دیگر کشور برقرار گردید. مقطع کارشناسی پیوسته و ناپیوسته در دانشگاه آزاد اسلامی (غیر دولتی) نیز موجود است. مقطع کاردانی این رشته، به دلیل عدم نیاز کشور، از سال ۱۳۸۵ تاکنون متوقف شده است.

ارزشها و باورها:

در کشور ایران با توجه به اینکه تعلیم و تعلم یک فریضه دینی است، هر گونه آموزش برای تعالی انسانها و ایجاد یک زندگی بهتر و سازنده تر امری ضروری و مطلوب است. زنان و مادران در کانون خانواده نقش محوری و تعیین کننده ای را به عهده دارند، لذا توجه به سلامت جسمی و روانی مادران و کودکان و ارائه خدمات بهداشتی برای این گروه های آسیب پذیر در رأس برنامه های بهداشتی و درمانی دولت جمهوری اسلامی ایران قرار دارد. برخورداری از مراقبتها و خدمات مطلوب مامائی بدون در نظر گرفتن محل زندگی، نژاد، قوم، سن، فرهنگ، مذهب، اعتقادات سیاسی، وضعیت اقتصادی و موقعیت اجتماعی حق همه خانواده ها است. دانش آموخته این دوره مسئولیت دارد که، استانداردهای بالای خدمات و مراقبتهای مامائی را از طریق آموزش و یادگیری مطلوب دوران تحصیلی، آموزشهای مداوم پس از آن و بکارگیری نتایج تحقیقات، هماهنگ با اهداف کشوری و در محدوده ظایف همراه با رعایت قوانین و اخلاقیات و عدالت به مددجویان ارائه نمایند.

-رسالت (Mission):

رسالت این برنامه تربیت نیروی انسانی متعهد، آگاه و متبحر در زمینه مامایی است که خدمات مامایی را به عنوان یک فرد از اعضای تیم سلامت و یا به صورت مستقل، به مددجویان ارائه می نماید.

- چشم انداز (Vision):

در ۱۰ سال آینده، دانش آموختگان این رشته، با توجه به فلسفه و رسالت برنامه، ضمن تکمیل پست های مورد نیاز کشور در مراکز بهداشتی درمانی، خدمات مامائی مؤثر و کارآمد خود را در بالاترین استانداردهای حرفه ای و تأمین رضایتمندی مراجعین و مددجویان ارائه خواهند نمود.

- اهداف کلی گروه:

- کمک به ارتقاء شاخصهای مرتبط با سلامت باروری زنان و خانواده

- کمک به کاهش مشکلات مرتبط با مادر و جنین - نوزاد و شیرخوار و کودک و کاهش مرگ و میر ناشی از دوران بارداری

- کمک به ترویج زایمان های طبیعی در کشور

- دروس کارشناسی مامایی در طول تحصیل

تعداد واحدهای درسی که دانشجو در مقطع کارشناسی میگذراند حدود ۱۳۷ واحد است که شامل ۲۲ واحد دروس عمومی، ۲۰ واحد دروس پایه و ۱۷ واحد دروس اصلی، ۴۸ واحد دروس تخصصی و ۱۴ واحد کارآموزی و ۱۶ واحد کارآموزی در عرصه میباشد. دوره کارآموزی هر درس در بخش یا درمانگاه و زایشگاه با سرپرستی مربی به طور مقطعی همزمان با گذراندن واحد نظری ارائه میگردد.

- نقش دانش آموختگان

دانش آموختگان این رشته در نقشهای زیر در جامعه انجام وظیفه می کنند:

- تشخیصی، مراقبتی به مداخله ای

-آموزشی

-مشاوره ای

-پیشگیری

-مدیریتی

- وظایف حرفه ای دانش آموختگان :

الف : در نقش تشخیصی، مراقبتی به مداخله ای

- برقراری ارتباط حرفه ای موثر با مددجویان و تیم مراقبتی و درمان

- اخذ شرح حال مددجویان و ثبت آن در پرونده بهداشتی درمانی آنان

- انجام معاینات فیزیکی مددجویان و ثبت آن در پرونده

- درخواست و تفسیر اولیه آزمایشات لازم مراقبت زنان باردار در واحد تحت فعالیت، طبق دستورالعمل های کشوری

- تشخیص اقدامات مورد نیاز مراقبتی و مداخله ای برای مددجویان

- تشخیص موارد غیر طبیعی و ارجاع به موقع مددجویانی که نیاز به کمک متخصص دارند به متخصص مربوطه و پیگیری موارد

- انجام مراقبتهای دوره بارداری

-تنظیم خانواده شامل گذاشتن IUD و ... (براساس دستورالعمل های موجود کشوری برای مددجویان)

- ثبت گزارشات در پرونده مددجو

- شناسایی نیازهای جسمی، روانی و عاطفی مددجویان و ثبت آن در پرونده مددجو

ب: در نقش آموزشی :

آموزش مددجویان و همراهان وی در زمینه های خودمراقبتی و مراجعه برای دریافت مراقبتهای بهداشتی و درمانی، تغذیه دوران بارداری، شناسایی موارد خطر در دوره بارداری، آموزش شیردهی، نکات مرتبط با جلوگیری از بارداری، شرکت در برنامه های آموزش مداوم

ج: در نقش مشاوره ای:

ارائه مشاوره های دوره بلوغ دختران، قبل از ازدواج، پیش از بارداری، بارداری، زایمان و بعد از زایمان و مشاوره در زمینه بهداشت جنسی، بهداشت سالمندی و تنظیم خانواده در حد دستورالعمل های موجود کشوری

د: در نقش پیشگیری

- برنامه ریزی و اجرای مراقبتهای دوران بارداری برای مددجویان تحت پوشش و پیگیری مشکلات مربوطه

-مشارکت در برنامه های غربالگری نظام سلامت

-مشارکت در طرحهای پژوهشی نظام سلامت

-انجام یا نظارت بر واکسیناسیون مادر و نوزاد

ه: در نقش مدیریتی

-مشارکت در اداره واحد تحت فعالیت

- توانمندی های عمومی مورد انتظار برای دانش آموختگان :

- مهارتهای حل مسئله

- برقراری ارتباط موثر حرفه ای

- تفکر نقادانه و تشخیص خطر

- تصمیم گیری مبتنی بر شواهد
- درخواست و ارائه مشاوره
- تجویز منطقی داروهای مجاز

تذکر: موارد فوق باید به تعدادی انجام شوند که استاد یا مسئول آموزش مطمئن شود که در حد مورد نیاز، یادگیری است.

- توانمندی های اختصاصی مورد انتظار برای دانش آموختگان :

کارشناسان رشته مامایی بایستی در طول دوره تحصیلی خود مهارت های عملی زیر را بیاموزند انجام هر چه بیشتر پروسیجرهای یاد شده به تسلط بهتری می انجامد .

معاینه رحم و لگن زنان، معاینات در دوران بارداری، توشه واژینال، مانور لئوپولد، معاینه رحم پس از زایمان طبیعی، معاینه رحم پس از سزارین، انجام معاینات ترخیص زائو، معاینه پستان، معاینه نوزاد، معاینات مرتبط با تجاوزات جنسی، مهارت های اختصاصی دیگر شامل: ارزیابی شاخص ها و تست های سلامت جنین، انجام خونگیری وریدی از نوزادان و بزرگسالان، زایمان با نمایش بریچ و زایمان دوقلویی (در صورت وجود)، پایش رشد و تکامل کودک سالم، گذاشتن و درآوردن IUD، گذاشتن و خارج گذاشتن سوند ادرار در زنان و دختران، مشاهده بی حسی اپیدورال، کنترل لیبر و زایمان با نمایش سر در زنان چندزا و زایمان اول، اینداکشن تشخیص بارداریهای پرخطر(زودرس - دکولمان - اکلامپسی از هر کدام، اپیزیوتومی و ترمیم پارگی های درجه یک و دوی پرینه در موارد اضطراری، خارج کردن جفت با دست، انجام انواع تزریقات زیرجلدی، داخل جلدی، عضلانی و وریدی، کنترل درد در زایمان(فیزیکی، روانی با داروهای مجاز)، اندازه گیری آنتروپومتریک نوزادان نمونه گیری از پاشنه پای نوزادان، گذاشتن کانول آنژیوکت و وصل کردن سرم، کنترل خونریزی ها در مرحله سوم زایمان، اداره خونریزی های پس از زایمان، ماساژ دو دستی رحم، آموزش عملی مهارت شیردهی به مادران، پانسمان، کار با دستگاههای فور و اتوکلاو، چیدن و بستن پک های زایمان، اپی زیوتومی، ترمیم پارگی، بررسی سرویکس، مراقبت های پره ناتال، تنظیم میکروست برای نوزاد و مادر، پیگیری مادران پس از زایمان در منزل پس از ترخیص، کار با دستگاههایی مانند، فتوتراپی، پالس اکسیمتری وانکوباتور، پایش قلب جنین با گوشی پینارد، داپلر و دستگاه مونیترینگ، ارزیابی تست های جنین، OCT-NST پایش سلامت نوزاد بلافاصله پس از زایمان طبیعی، مشاهده سزارین ۰ __ کمک به مراقبت نوزادان پس از سزارین، احیای قلبی عروقی نوزادان و مادران، گذاشتن کاتتر معده برای نوزادان، تزریق و پایش سولفات منیزوم تحت نظارت، تزریق روگام و واکسیناسیون(مادر و کودک)، انجام آزمایشات Hct Hb، زمان انعقاد خون و سیلان، تعیین گروه خونی و Rh، انجام تستهای پاپ اسمیر، تست فرن و گراویندکس.

کلیه مهارت های فوق تحت نظارت مستقیم مربی کسب میگردد.

- اقداماتی که در مراقبت های پره ناتال انجام می شوند عبارتند از:

اخذ شرح حال، انجام معاینات مورد نیاز برای زایمان خانم باردار مانند: معاینات مرتبط با حرکات و قلب جنین - آنمی، ادم و فشارخون مادر به اندازه گیری ارتفاع رحم و تخمین وزن جنین - مانور لئوپولد - معاینه پستان - ارزیابی زجر جنین - ارزیابی لگن و پلویمتری و غیره .

آموزش احیای قلبی - عروقی در کارگروه های آموزشی صورت می گیرد.

تبصره: کلیه دانشجویان پس از گذراندن کلیه واحدهای درسی و کارآموزی در عرصه و کسب حداقل مهارتهای عمومی و اختصاصی ، باید در آزمون بالینی نهایی که از جمیع مهارتهای حرفه ای رشته شامل (زایمان ، پره ناتال ، ژینکولوژی، بهداشت مادر و کودک و بارداری، تنظیم خانواده ، نوزادان و کودکان) به عمل می آید، شرکت و نمره قبولی (حداقل ۱۲) را کسب نمایند و جهت فراغت از تحصیل موفقیت در آزمون مذکور ضروری می باشد. چنانچه دانشجویی در آزمون مردود شود، در هر بخش طبق نظر مدیر گروه مربوطه مجدداً به میزان لازم کارآموزی انجام داده و سپس در آزمون شرکت می نماید.

ضمناً پیگیری مادران در منزل باید با حضور مربی و رضایت کتبی سرپرست خانواده و در صورت وجود امکانات لازم باشد .

- استراتژیهای اجرای برنامه استراتژیهای کلی آموزشی

استراتژی های تدوین برنامه بر محور های زیر استوار است:

- توجه به نیازهای جامعه در زمینه بهداشت باروری و پاسخگویی به جامعه

- بهره گیری از دانش روز مامائی

- توجه به تواناییهای حرفه ای و وظایف شغلی.

توجه به چند پیشگی، در عین رعایت حریم های حرفه ای

-تأکید بر پیشگیری و ارتقاء سلامت و حفظ و بازگشت به روند فیزیولوژیک

-تلفیق روشهای آموزشی معلم محور و دانشجو محور

-تأکید بر روشهای فعال و خلاق

-آموزش در محیط های واقعی حرفه ای

-توجه به خود آموزی، پژوهش محوری و آینده نگری

- شرایط و نحوه پذیرش دانشجو :

از طریق آزمون سراسری دانشگاهها و به صورت متمرکز خواهد بود.

-رشته های مشابه در داخل کشور :

وجود ندارد

-رشته های مشابه در خارج از کشور :

سابقه رشته مامایی در آسیا، در اروپا نظیر فرانسه، هلند، انگلیس و در آمریکای شمالی و جنوبی و همچنین استرالیا و نیوزیلند وجود دارد.

-شرایط مورد نیاز برای راه اندازی رشته :

طبق ضوابط شورای گسترش دانشگاه های علوم پزشکی کشور می باشد .

- انتظارات اخلاقی

- از فراگیران انتظار می رود منشور حقوقی بیماران را دقیقاً رعایت نمایند .
- از فراگیران انتظار می رود کدهای اخلاق مامایی را دقیقاً رعایت نمایند .
- مقررات مرتبط با حفاظت و ایمنی بیماران، کارکنان و محیط کار را دقیقاً رعایت نمایند.
- مقررات مرتبط با Dress code را رعایت نمایند.
- در صورت کار با حیوانات، مقررات اخلاقی مرتبط را دقیقاً رعایت نمایند.
- از منابع و تجهیزاتی که تحت هر شرایط با آن کار می کنند، محافظت نمایند .
- به استادان، کارکنان، هم دوره ها و فراگیران دیگر احترام بگذارند و ایجاد جو صمیمی و احترام آمیز در محیط کار مشارکت نمایند.
- در نقد برنامه ها، ملاحظات اخلاق اجتماعی و حرفه ای را رعایت کنند .
- در انجام پژوهشهای مربوط به رشته، نکات اخلاق پژوهش را رعایت نمایند.
- جایگاه یا جایگاه های شغلی دانش آموختگان در نظام سلامت کشور:

بیمارستانها - زایشگاهها - مراکز بهداشتی و درمانی - درمانگاههای مرتبط - دفاتر کار

- توانمندی ها و وظایف اساتید در دوره های کارشناسی مامایی

- تربیت فراگیران ماهر طبق استاندارد های آموزشی ، به منظور ارائه خدمات تخصصی در زمینه های بهداشتی درمانی - آموزشی پژوهشی مشاوره ای در راستای ارتقاء سطح سلامت و کیفیت زندگی افراد جامعه ،

- ارائه خدمات پزشکی و سلامت در بالاترین سطح

- توانمندی های اختصاصی :

- رشد و توسعه علمی و بالینی گروه مامایی

- ارتقاء امور آموزشی ، پژوهشی برای ارائه راهبردهای ملی
- تشکیل کارگروه های مختلف مشاوره ای شامل مدیر گروه و اعضای هیات علمی و روسای بیمارستانی جهت هم اندیشی تسهیل رفع نقایص عملکردی
- راه اندازی رشته جدید با توجه به نیاز جامعه و امکانات مراکز آموزشی متناسب با برنامه های توسعه کشور و منابع موجود
- پاسخگویی اساتید گروه به نیازهای بهداشتی_درمانی جامعه و تربیت نیروی انسانی با رویکرد پاسخگویی به نیازهای جامعه و آموزش همگانی
- تقویت خدمات آموزشی و پژوهشی به منظور ارتقاء کیفیت علمی دانش آموختگان
- تقویت سیستم نظارت و کنترل در ابعاد آموزشی و پژوهشی و بالینی در سطح گروه
- تقویت خدمات آموزشی و پژوهشی به منظور ارتقاء سطح علمی دانش آموختگان
- همکاری با سایر اعضا تیم پزشکی جهت انتشار و اجرایی کردن نتایج پژوهشها